

Angarngruppens Informationsblad

Nummer 4. 2013 Årgång 43

[www.angarngruppen.se] December . 2013.

ORDFÖRÄNDEN HAR ORDET

Månadsrundan fyller hundra!

Nja, inte är riktigt ännu, men väl gånger! Onsdagen den 2 november 2005 var det nämligen urpremiär för det som numera är känt som Månadsrundan med stort M. Ulf Linnell, som vid den tiden var en mycket engagerad styrelseledamot i Angarngruppen, kläckte idén, drev igenom projektet och ledde den första rundan och väldigt många rundor därefter. Dessvärre hittar jag inte någon rapport från den första månadsexkursionen, så riktigt vad som hände har i alla fall inte jag någon så kallad ”koll” på. Hör av Dig, om någon har den. Efter flyttning söderut till Linköping för några år sedan är det naturligtvis glesare mellan besöken till Angarnssjöängen för Ulf's del, men då och då dyker han upp och även på månadsrundor. Ett stort och hjärtligt tack till Ulf för initiativet! Rundorna har förvisso blivit mycket populära och många är de skådare, som dyker upp med beundransvärd regelbundenhet. Om vi räknar med 15 personer i snitt per runda (stämmer nog hyfsat över året), så blir det 1500 personer totalt under rundans livstid, det vill säga ett tämligen stort svenskt samhälle. Ja, jag vet att liknelsen haltar något, då som sagt många personer har varit med många gånger, men håll med om, att siffran är ganska imponerande! Inte en endaste gång har en runda blivit inställd, trots snöoväder, strilande regn eller bitande köld. Angarnskådarna är förvisso ett tappert släkte. Så, speciellt välkomna till hundragångersfirandet onsdagen den 5 februari nästa år! Rundan skall vi fira!

På hemsidan hittar Du nu också hela vinter- och vårprogrammet för Angarnssjöängen: flera månadsrundor, andra exkursioner, naturvårdsdag, sträckräkning, Big Sit, årsstämma och den (likaledes) traditionella nattsångarutflykten. Mycket att välja på! Hoppas, att Du kommer med på en eller flera av aktiviteterna. Vi gör dem för våra medlemmar!

Som jag skrev förra gången, så har Länsstyrelsen långt framskridna planer på vissa åtgärder för att förhindra att sjöängen växer igen och därmed tappar attraktionskraften på både flyttande och häckande fåglar. Under hösten har den första fasen inletts med fräsning av tåteltuvor på strandängarna runt sjön. Anledningen till denna åtgärd är att tuvtåteln bara betas av nötkreaturen tidigt på våren. Senare ökar kiselhalten i tåtelbladen och då gillar inte korna födan och igenväxningen tar fatt ordentligt. Genom fräsningen slås tuvtåteltuvorna sönder och andra växter får chansen att utvecklas. Korna får annat att beta och förhoppningsvis kommer flera fåglar att födosöka här, som en följd av att gräset hålls kort.

Tack för Ditt fortsatta stöd av Angarnssjöängen! Vi ses ute i markerna!

Gunnar Hesse

gunnarhesse@hotmail.com

Fågelobservationer på Angarnssjö- ängen 3:e kvartalet 2013

Sammanställda av Andreas Viberg.

EKE Erik Koppe, SSM Svante Söderholm, AVG Andreas Viberg, MJN Micke Johansson, KGS Karl-Gustaf Sjölund, AAZ Anders Axencrantz, DHN Dan Henriksson, TEL Tryggve Engdahl, ESK Elisabeth Sturmark, ANG Angarngruppen, UIS Ulric Ilveus, SPN Stefan Paulin, IML Ingegerd Marchall, LGN Leif Godin, JJN Jens Johansen, PNN Per Norlin

Juli

1.7 De kattugglor som häckat i området har fått ut 2 ungar som tigger för fullt (MJN)

2.7 En hane salskrake översomrar i sjöängen (många observatörer).

3.7 Periodens kanske roligaste fågel var den snygga hane svartpannade törnskatan som SPN halade fram vid Örsta till sina onsdagsrundedeltagares förtjusning. Svartpannan stannade sedan till 7.7 och hade då flyttat sig till Grävlingholmen. Periodens enda årtarapporterar av LGN. 3.7 Det häckande sångsvansparet har fått ut 3 ungar (ANG).

5.7 Den i sjöängen boende rördrommen tar en flygtur över sina vassområden (Anders Haglund). Håkan Markstedt har redan tio i fem en sträckande småspov tillsammans med 35 storspovar.

6.7 AVG har en blytung obs av gråsparv i busken nere vid Lundbydiket.

7.7 Minst 300 skrattnås och 50 fiskmåsar sträcker mot SV (AVG). Den flodsångare som sjöng vid inloppet under avslutningen av förra rapporteringsperioden sjöng ända fram till den 7.7 (MJN).

8.7 En familj hornuggla med 2-3 ungar ses och hörs nattetid runt Angarns kyrka, hittad av Magnus Liljefors.

13.7 KGS räknar till 11 pulli snatterand på Kustamaden.

18.7 SSM har 10 bändelkorsnäbb lågt över Midsommarberget.

21.7 Även SSM får se rördrommen när den flyger över vassen.

22.7 SSM har 3 pulli mindre strandpipare vid Byksberget.

27.7 SPN lyckas vid Kustamaden hänga in den i Angarn notoriskt svåra drillsnäppan.

28.7 DHN kan konstatera att det bruna kärnhökspår som häckat i sjöängen fått ut 3 ungar.

Augusti

1.8 En röd glada hittas av SSM. Gladan kommer från Örstahället och flyger vidare över sjöängen bort mot Vada. Hela 19 gråhäger ses dessutom rasta (SSM)

2.8 DHN har en bra dag vid sjöängen. Först hittar han 2 röda glador och sedan flyger en vit stork förbi Midsommarberget. Gladorna stannar i området till 4.8 och drar mycket folk.

3.8 Oskar Wändell har 3 nötkråkor som rastade kort i dungen bakom Byksberget. Roland Sjölander rapporterar både pilgrimsfalk och backsvala från Hackstakullen.

9.8 33 ljungpipare rastar på Åstaåkern (SSM).

10.8 5 lärkfalkar som jagar trollsländor ses av DHN.

11.8 KGS har 15 rastande gluttsnäppor vid Kusta.

15.8 JJN har 2 backsvalar.

Fortsättning sidan 3.

Fortsättning från sidan 2.

17.8 40 ljungpipare rastar på Åstaåkern (DHN). Samma observatör har tillsammans med AAZ även 6 kustpipare i en flock med 15 myrspov.

18.8 12 svartsnäppor rastar och minst 800 tornseglare sträcker SV (SSM).

19.8 AAZ har en rastande småspov på Åstaåkern.

24.8 En stenfalk sträcker SV över sjöängen (AVG) samt en backsvala hittas av SPN bland alla ladusvalor.

25.8 SSM har en pilgrimsfalk över Kusta innan den drar vidare mot NO. Dessutom har han en större korsnäbb vid Kalles väg och 2 spovsnäppor vid Kustamaden. Minst 230 skogsduvor rastar (JJN). Rödstrupig piplärka ses vid Byksberget först av Patrik Brehmer, och därefter är det rödpip överallt under en period med som mest 8 stycken 8 september (SSM).

26.8 AAZ rapporterade höstens första blåhake från Lundbydiket.

28.8 TEL har en hane stenfalk som rastar vid Kusta innan den drar vidare.

29.8 SSM har totalt varit i Angarn hela 147 gånger (OBS inget skämt) under alla augustimånaderna i sitt skådarliv. Idag fick han äntligen in stjärtmes på augustilistan, och därtill hela 20 stycken. Dessutom en sträckande lappsparv vid Lundbydiket som grädde på moset.

31.8 21 sädgäss sträcker mot väst (SSM, UIS). SPN har 4 myrspovar som inte är samma som de 6 som DHN ser under samma morgon.

September

1.9 Månaden börjar riktigt bra med 6 stycken rastande fjällpipare vid Örstaåkern. Piparna blev färre och färre och den 7.9 var det bara en enda kvar (många observatörer). Dessutom stöts även en dubbelbeckasin vid Grävlingholmen av Jan-Erik Eklund och beckasinen kan sedan ses under en vecka. UIS har 5 backsvalor förbi Byksberget.

4.9 MJN har 5 sträckande kustpipare. En mo-snäppa ses också rasta vid Kustamaden (många observatörer).

5.9 Periodens enda stjärtand rapporteras från Kustamaden (Sanna Långlöv). Per-Erik Holmlund har en rastande myrspov. AVG hade hela 8 stycken (minst) blåhakar födosökande ute i den mycket torra sjöängen.

7.9-8.9 En bläsgås ses bland alla grågässen (SSM, ESK, AVG, MJN). SSM räknar också in 150 sädesärlor på Åstaåkern.

7.9-9.9 En spovsnäppa ses till och från på olika platser i och omkring sjöängen (många rapportörer).

9.9 DHN har 6 lärkfalkar från Lundbydiket.

15.9 Höstrekordet för rastande grågäss sätts till 1490 st (SSM). EKE har även 8 rastande större strandpipare.

17.9 Som mest rastar ca 50 bläsänder i sjön (SPN).

18.9 Höstens första fjällvråk sträcker söderut (DHN).

20.9 PNN har 3 lappsparvar vid Lundbydiket.

21.9 2 kustpipare sträcker mot SV och 9 lappsparvar rastar på Åstaåkern (SSM).

Fortsättning sidan 4.

Fortsättning från sidan 3.

23.9 Över 30 snatteränder rastar (IML). DHN har dessutom en pilgrimsfalk som skrämmer upp många rastare.

26.9 Ca 200 krickor som rastar i sjön ses av SSM, som även kan rapportera en honfärgad stenfalk. Årets högsta notering för sånglärka räknas av samme observatör till 160 stycken på Åstaåkern. Dessutom hittar han en videsparv längs diket mellan Åstaåkern och Södra maden.

28.9 4 trädlärkor och 40 vinterhämplingar rastar på Åstaåkern (SSM). Flera observatörer hade periodens enda sidensvansar denna dag, som mest rapporterades 8 stycken. EKE har även en överflygande videsparv vid Lundbydicket.

29.9 Dagsrekord på blå kärnhök med 5 stycken. 2 hanar sträcker och 3 honor jagar. (AVG, EKE). Dessutom sträcker ca 300 ringduvor (AVG).

Månadsrundan - kort eller lång. Flexibelt upplägg för individuellt val.

Att Angarngruppens månadsrundor 1:a onsdagen i månaden är ett vinnande koncept därom vittnar deltagarna och deltagarantalet. Februarirunda 2014 är den 100:e rundan i obruten följd sedan starten.

Då och då under exkursionerna har det framförts önskemål om "rundans" upplägg; alla har inte haft möjlighet att alltid gå runt sjön.

Vid septemberrundan testades en anpassad variant där deltagarna redan från starten vid Örsta informerades om att septemberrundans värd Stefan Paulin planerade en halvdagsrunda". Men för de som ville gå en heldagsrunda" så var Tryggve Engdahl ledare.

Hela gruppen deltog i den gemensamma preliminära artgenomgången vid Grävlingholmen efter 11-tiden. Sedan drog "heldagsrundans" ca 1/3 av månadsrundans deltagarna vidare runt sjön och övriga

-tillsammans med Stefan återvände till Örsta.

Hur upplevde deltagarna upplägget med halvdags respektive heldagsrunda?

Ett antal tillfrågades och här är ett axplock av svaren

- bra att redan från start veta ungefärligt upplägg, i tid och rum. Viktigt för den som har begränsad tid eller rörlighet.

- samvaron med gruppen är viktig av såväl sociala skäl som intresset för själva skådningen

- viktigt att vi har en gemensam preliminär artgenomgång.

- halvdagsrunda bra för då gör gruppen reträtten tillsammans

- de månadsrundor där vädret/fågelsituationen lockar till tidlös skådning är det bra att redan från starten veta att det finns möjlighet att göra en "heldagsrunda" i grupp. Fler par ögon ser mera och flera öron hör mera - tillsammans kan vi mera.

När vi testade halv- och heldagsrunda uppstod frågan med månadsrundans samlade observationslista. Eftersom den tidigare presenterades vid den slutliga artgenomgången vid rundans avslut vid Örsta så blev det att deltagarna själva fick söka på Svalan, Angarngruppens observationer eller vänta på att Septemberrundans exkursionsrapporten publicerades på hemsidan.

Karin Hendahl

November/december 2010. (Snörikt år).

Foto: Bo Hedenstedt

Angarnssjöängens artrally 2014

För att skänka livet lite extra spänning och öka den vardagliga primärskådningen i Angarnområdet nästa år, inbjuder Angarngruppen härmed till Angarnssjöängens artrally 2014! Tävligen går ut på att under 2014 se så många fågelarter som möjligt i Angarnssjöängen. Artrallyt består av 12 deltävlingar, en per månad, och en total årssammanställning.

Regler:

Tävlingen går ut på att se eller höra så många fågelarter som möjligt i Angarnområdet. Tävligen är öppen för medlemmar i Angarngruppen. Tävligen består av två delar:

Del 1 innebär en poängtävling där resultatet från varje månad summeras ihop till en total poängsammanställning över hela året.

Del 2 innebär en total sammanställning av antalet obsade arter under året.

För tävlingsdel 1 gäller att den som noterat flest arter under en månad får 10 poäng, 2:an 9 poäng, 3:an 8 poäng osv ned till 10:an som får 1 poäng. Vinnaren av poängtävlingen kan teoretiskt komma upp i 120 poäng om denne vinner alla månaderna. För tävlingsdel 2 summeras observatörens arter för helåret och här finns förstås ingen övre maxgräns.

Tävlingen genomförs individuellt, men det finns inget som hindrar att man skådar tillsammans. De arter som observatören vill räkna på sin respektive månadslista skall fyllas i bifogad Excel-fil och mailas till Stefan Paulin senast 8 dagar efter den sista dagen i varje månad.

Det område i vilket observatören måste befunnit sig i för att få räkna observationen är:

Huvudområdet, som avgränsas av vägarna enligt följande: Angarnvägen - Brottbyvägen (väg 268) från avfarten till Olhamra till avfarten till Seneby (Granby), Senebyvägen från Granby förbi Hacksta till Seneby, till 'Lingsbergstorpet' där Åkervägen från Olhamra ansluter, åker-/skogsvägen från Lingsberg till Olhamra-parkeringen och vidare ut till Arningevägen.

Delområdet Skogsvägen från Lappdal till jaktstugan, inklusive den vägstump som går åt höger vid y-korset och som slutar några 100m ned (man får alltså stå på själva skogsvägen. För att få räkna en art skall observatören själv ha känt igen arten, men nödvändigtvis inte upptäckt den själv. Det går alltså inte att räkna en bortflyende prick långt bort på himlen som någon annan sagt vara en prärietrana som kom på nära håll över Midsommarberget. I övrigt hänvisas till Club 300 kryssregler på <http://kryss.club300.se/rules.asp>. Även om det är en tävling så är det inte tanken att man ska smussla med sina observationer. Står man vid Lundbydiket och ser en skrikörn segla över sjöängen så skall den omedelbart larmas ut på bästa sätt som observatören har tillgång till. Däri ingår att försöka meddela eventuella medkombattanter som står på Midsommarberget och möjligen inte uppmärksammat örnen. Tävlingsledningens, och övriga omvärldens, dom kommer att vara hård mot den som eventuellt bryter mot detta.

Arter som observatören vill räkna med på sin lista bör i rimlig tid rapporteras på Artportalen (Svalan). Se föregående punkt om smussel. Deltagandet i tävlingen skall ske i bästa kamratanda och med vanlig hederlighet skådare och vanliga människor emellan. Deltagande i tävlingen skall anmälas till Stefan Paulin på stefan.paulin@swipnet.se senast 2013-12-20 om man vill vara med från början, annars minst 8 dagar innan ny månad om man vill gå in i tävlingen under året.

Tävlingsledningen består av Andreas Viberg och Stefan Paulin. Tävlingsledningen har oinskränkt rätt att avgöra eventuella tvister och utdöma poängavdrag för brott mot tävlingsreglerna. Tävlingsledningen har även oinskränkt rätt att avgöra vilka observationer som skall få räknas om behov av sådana beslut uppstår. Syftet med tävlingen är att göra skådningen roligare samt att under hela året öka skådningen i Angarnområdet.

Sammanställningen i tävlingen kommer efter varje månad publiceras på Angarngruppens hemsida. Priser till vinnarna i tävlingen kommer att delas ut vid Angarngruppens årsmöte 2015.

Andreas Viberg.

Talrikt sträck av ringduva och ormvråk i Stockholmstrakten 11 Oktober 2013

Kjell Eriksson

I samband med lämpligt väder kan höststräcket av flyttande ringduvor och ormvråkar vara förhållandevis omfattande över Stockholmstrakten i början av oktober. På senare år tycks tidpunkten för de riktigt stora sträckdagarna senarelagts med upp mot en vecka i jämförelse med hur det var på 1970-80-talet.

Väderförhållandena den 11 oktober var gynnsamma för fågelsträck i Östra Svealand då det förekommit ett återhållande blåsigt, gråmulet och småregnigt väder i flera dagar före detta datum. Även dagen innan, den 10 oktober, regnade det under eftermiddagen och kvällen men regnet upphörde under förmiddagen och en av SMHI förutsagd högtrycksrygg drog in från väster över Östra Svealand med snabb upplärning och betydligt kyligare väder. Klockan 04:00 var det helt stjärnklart över Stockholm och närmast helt lugnt – det såg ut att kunna bli en bra sträckdag. Innan det var riktigt ljust ute, vid sju-tiden, var jag uppe på Högdalatippen, ca tre kilometer SV Angarns kyrka. Direkt observerades ringduvor som sträckte ned mot SSV i mindre flockar öster om tippen och redan 07:10 kom två ormvråkar sträckande i samma riktning i aktiv flykt. Normalt brukar ormvråkarna vara på sträck först framåt 10:00 – 10:30 men denna dag var det annorlunda.

Ringduvornas sträck tog ordentlig fart mellan 07:30 och 08:00 då flockar på totalt 2700 duvor passerade öster om tippen och då oftast så långt österut att flockarna bara kunde skönjas som mörka skuggor som rörde sig över horisonten ned mot SSV på typiskt ringduvevis. Antalet duvor i dessa flockar blev antagligen kraftigt underskattade. Efter 08:15 upphörde ringduvornas sträck tvärt och endast ett 50-tal sträckande duvor sågs därefter fram till omkring 09:30. Totalt noterades minst 3610 sträckande ringduvor denna mor-

-gon. Som nämnts ovan började ormvråkarna komma sträckande redan tidigt under morgonen och de sågs sedan sträckande i mindre antal under morgonen och den tidiga förmiddagen. Vid 10-tiden började små sällskap på 7-10 ormvråkar samlas upp på olika håll och kretsas en kort stund för att sedan dra vidare ned mot SSV-SV. Vid ett tillfälle sågs 17 kretsande ormvråkar samtidigt. Så fortsatte det fram till 12:30-tiden.

Därefter och senare under dagen sågs bara några enstaka ormvråkar och i dessa fall var det svårt att avgöra om det var fråga om sträckande fåglar eller i trakten rastande ormvråkar. Men genom att en del ormvråkar fram mot middagstid började ses sträckande på betydligt högre höjd än tidigare, är det möjligt att vråksträcket även fortsatte under eftermiddagen men då på mycket hög höjd, som medförde att det blev omöjligt att se dem mot den blå himlen. Totalt observerades dock 173 ormvråkar på sträck mot SSV-SV under dagens lopp. Även på andra håll i Stockholmstrakten sågs ett talrikt sträck av ringduva och ormvråk denna dag. Från Ekholmsnäsbacken på Lidingö, räknade Peter Lundberg och Carl-Johan Mannheim 20335 ringduvor på sträck mot SSV under den tidiga morgonen. En stor del av de duvor som sågs från Högdalatippen torde ha ingått i denna siffra ty duvornas sträckriktning gick ned mot Bogesundslandet och Lidingö. Nere på Södertörn sträckte 28450 ringduvor ut vid Örudden denna dag enligt rapportsystemet Svalan. (Anders Westlund m.fl.) På de lokaler norr om Stockholm där man haft en kontinuerlig sträckräkning under hela hösten 2013, 30 m-kärret på Järvafältet och Gåseborg i Järfälla, var antalet sträckande ringduvor betydligt färre vid det väderleksläge som rådde. Här iaktogs bara 870 respektive 100 sträckande ringduvor denna dag. (Tommy Carlsson m.fl. respektive Ruben Sven Eric Swanqvist)

Fortsättning sidan 14.

Notiser från kassören.

Medlemsavgiften för 2014

Det är nu dags för 2014 års medlemsavgift. Fn är det 101 av föreningens medlemmar som accepterat möjligheten att endast få en inbetalningsavi i 'elektronisk' form. Denna avi kommer per e-post inom kort.

För övriga medföljer ett inbetalningskort detta informationsblad.

Vi gläder oss åt att så många som omkring 100 medlemmar som betalar på epost-avi. Det sparar arbete och kostnader för föreningen. Men förhoppningen är att vi blir ännu fler. Eftersom många i dag gör sina betalningar via Internet är det tillräckligt att känna till belopp och konto dit betalningen ska göras. Inbetalningskort skulle alltså kunna vara överflödigt i sådant sammanhang.

Därför ställer jag redan nu, inför avisering av 2015 års avgift, återigen frågan till er som f.n. får pappersavi.

Är du en som till kommande år kan nöja dig med avisering via e-post i stället för med inbetalningskort?

Jag tar tacksamt emot svar på denna fråga på min e-postadress stefan.paulin@swipnet.se

Informationsbladet distribuerat via e-post

Även antal medlemmar som får informationsbladen per e-post ökar hela tiden. Idag är det så många som 132 st som får informationsbladet elektroniskt (PDF-fil via e-post). Det är fler än hälften av dem som får infobladet. Kanske kan vi höja målsättningen ytterligare och så småningom nå antalet 150.

Kan du bidra till att vi når detta mål genom att meddela att du kan ta emot infobladet per epost from 2014?

Svara gärna till min e-postadress.

Tack på förhand

/Stefan Paulin
08-510 11927 0702-27 45 13
stefan.paulin@swipnet.se

Ortolanförsök vid Angarn

Kjell Eriksson

Ortolansparven har minskat mycket kraftigt under senare decennier inom sitt utbredningsområde i Sverige och helt försvunnit på många håll. Det gäller särskilt i det gamla kärnområdet i jordbruksbygderna i Närke, Västmanland och Uppland. I Vallentunatrakten där arten var en vanlig häckfågel i större jordbruksmarker under 1970-talet och i början av 1980-talet återstår numera bara en liten spillra av häckande fåglar.

En viktig orsak till detta anses vara ett alltför rationellt jordbruk med ändrade brukningsmetoder där bl.a. ett minskat trädesbruk under sen tid medfört radikalt mindre öppen, obrukad jord under fåglarnas häckningstid. Det har visat sig att ortolansparven behöver öppen, blottlagd jord för födosök av insekter till sin kull. Vid Angarn var arten mycket allmän i jordbruksmark under 1970-talet och in på 80-talet. Vid en inventering 1982 konstaterades 37 revirhållande ortolaner under häckningstid inom ett ca 12 kvadratkilometer stort område med Örsta gård som centrum. Idag är arten helt försvunnen som häckfågel i dessa marker sedan ett flertal år tillbaka.

Detta är nu läget på de flesta håll i de mellansvenska jordbruksbygderna och förmodligen kommer ortolanen att försvinna helt som häckfågel här inom en inte alltför avlägsen framtid om inte förbättringar för arten kan skapas. Fortfarande finns en relativt god stam – men minskande – uppe i Norrbotten och på motsatt sida av Bottenviken. I Norrbotten häckar ortolanen även på nyupptagna, markerberedda hyggen där det ofta uppstår körska-dor. (Öppen jord...)

Vid Kvismaren i Närke, har man genom initiativ av Jan Sondell gjort försök på några platser med att vid sätten lämna ca fem meter breda, osådda remsor kring åkermarker där ortolaner fortfarande finns kvar i syfte att de häckande paren ska finna föda för sina ungar fram på sommaren.

Fortsättning sidan 9.

Stefan fyller på reparerad bing.

Foto : Björn Nordling

Att mata fåglar är inget för veklingar. Många kilo blir det.

När korna tas in – tas fågelmaten ut. Det lilla fröet som försvinner i fågelmagen väger inte mycket. Men tillsammans blir det många kilo som ska bäras, släpas och nu rullas ut till automaterna. Angarngruppens första fordon - en skottkärra - kompletteras nu vinterns pulkor. Att ha ett förråd i Örsta, underlättar mycket. Fröpåsar och säckar behöver nu inte lagras i källaren hemma.

Vid Midsommarberget står en större fröbehållare, som förses med solrosfrön för mesar och finnar. På marken håller vi ut havre för gulsparrarna. Talgbollar och jordnötter glädjer många hackande fåglar och hampfrö kompletteras för variation.

Skesta hage nås med bil och ibland, när isen bär med pulka. Där har vi genom bidrag fått möjlighet att hänga ut ett flertal gröna matautomater. De fylls med samma fröblandningar som vid Midsommarberget. Ungefär samma matgäster, förutom pilfink som trivs här.

Fröbärlaget består av tre personer. Stefan, Tryggve och Björn. Som medlem bidrar du med ungefär 9.000:- till fåglarnas matglädje.

Björn Nordling.

Inventerare söks

Svante Söderholm slutar med att inventera Angarnssjöängens våtmarksfåglar fr.o.m. 2014. Därför söks nu nya inventerare för denna uppgift.

Svante har dragit ett, minst sagt, tungt lass genom åren då han sedan mitten av 1990-talet årligen, och mycket noggrant, inventerat 25 av de 28 fågelarter som sedan dess inventerats vid Angarnssjöängen.

Det blir svårt att ersätta Svante och vi får se hur många av dessa fågelarter som det blir möjligt att inventera i fortsättningen.

Ett antal fågelarter har valts ut av Svante, som är viktiga att följa, och som speglar Angarnssjöängens tillstånd som häckningslokal för våtmarksfåglar.

Följande fågelarter har valts:

Grågås: Det är av intresse att följa beståndets utveckling med tanke på den stora påverkan som arten har på vegetationen vid många slättsjöar.

Årta och Skedand: Båda arterna är känsliga för biotopförändringar och årtan svarar snabbt på förbättrade förhållanden.

Brunand: För att få med en dykand – som för övrigt minskar i bl.a. Uppland.

Småfläckig sumphöna: Inventeras så gott det nu går. Arten är starkt knuten till mader med låg vegetation. Det är en biotop som utmärker sjöängen.

Rödbena: För att få en tydlig indikation på hur läget är med sparsamt och lågt bevuxna ytor – mader.

Skrattnås: Med tanke på artens betydelse för andra fågelarter och som indikator för en fågel-sjö.

Gulärta: Som en indikator på betade strandängar och att arten går tillbaka i bl.a. Stockholmstrakten.

Av dessa arter räknar jag med att för egen del att inventera gulärta samt några andra fåglar som jag inventerat sedan tidigare år, som tofsvipa, buskskvätta och näktergal.

Det behövs alltså ett flertal inventerare för att verksamheten inte ska bli alltför betungande.

Detaljer och handledning kan erhållas av Svante och undertecknad. **Vid intresse – hör av dig.**

Kjell Eriksson Tel: 08-84 70 69

e-post:kjell.son@comhem.se

Program vinter—vår 2014.

Första onsdagen i varje månad: Rundvandring vid Angarn(eller annan lokal om det är något intressant på gång) för daglediga. Samling vid parkeringen Örsta kl.07.30
December/ Januari start kl.08.30.

Onsdag 1 januari. Månadsrunda.
Örsta kl. 08.30 (obs:vintertid)
Värd: Gunnar Hesse.

Onsdag 5 februari. Månadsrunda (nr 100 sedan start.)
Örsta kl. 07.30.
Värd: Stefan Paulin.

Lördag 22 februari. Naturvårdsdag.
Samling:Örsta kl. 09.00
Ledare: Björn Nordling.

Onsdag 5 mars. Månadsrunda.
Örsta kl.07.30.
Värd:Björn Nordling.

Lördag/söndag 8-9 mars Uggleeexcursion.
(Andreas återkommer om samlingsplats och klockslag.)
Ledare: Andreas Viberg.

Torsdag 27 mars. Årsmöte.
Klockan 19.00.
Plats: Mathiasgården (Vallentuna ka)

Onsdag 2 april. Månadsrunda.
Örsta kl. 07.30.
Värd: Karin Hendahl.

Lördag 5 april StOF-excursion.
Örsta. Kl.?(meddelas senare)
Ledare: Stefan Paulin.

Lördag 12 april. Sträckräkning.
Samling/ar och tid meddelas senare.
Ledare:Stefan Paulin.

Onsdag 7 maj. Månadsrunda.
Örsta kl. 0730.
Värd: Stefan Paulin

Lördag 10 maj. Big Sit.
Örsta kl.00.01
Ledare: ?

Onsdag 4 juni. Månadsrunda.
Örsta:kl. 07.30.
Värd: Tryggve Engdahl.

Fredag/lördag 6-7 juni. Nattsångarexcursion.
Tid och plats:meddelas senare
Ledare: Hans-Georg Wallentinus.

Fortsättning från sidan 7.

Ett liknande försök gjordes i våra trakter 2012 i Hushållningssällskapets regi nära Lunda kyrka i Sigtuna kommun där man höll en träda öppen genom harvning under ortolanens häckningstid. En mindre koloni med häckande ortolaner påträffades där i samband med fågelatlasinventering 2009.

Vid Angarn är det meningen att ett försök liknande de som utförs vid Kvismaren ska äga rum på Olhamråkern, som är gammal ortolanmark. Mats Gothnier på Länsstyrelsen har tagit kontakt med arendatorn, som är villig att medverka vid försöket.

Ersättningsfrågan och en del detaljer återstår att klara upp liksom om det är möjligt att genomföra planerna under 2014 eller 2015. Ett något spektakulärt inslag i försöket har föreslagits av Jan Sondell där man med hjälp av bandspelare spelar upp ortolanens revirsång inom försöksområdet under den första halvan av maj för att undersöka om det är möjligt att förmå nordsträckande ortolaner att stanna upp och häcka i för arten lämplig mark söderöver. Ortolanhanar revirhävdar och häckar ibland närmast kolonivis på nära håll med andra likar – bandspelarhanen torde inte störa projektet. Stödutfodring med havre kan också bli aktuellt – spillsäd utgör en viktig föda under vårsträcket. Mera om ortolanförsöket förmedlas i kommande infoblad.

SKÅDARTIPS!

Var ska man börja? Var skådar man bäst? En runda – alla årstider.

Bra startpunkter är Örsta, Skesta hage och Olhamra. [Hitta](#) dem på hemsidan*. Det tar mellan tre och åtta timmar att vandra runt Angarnssjöängen. Det är ”bara” 7,5 km, men det finns ju så mycket att se. Ett vackert jordbruks- och kulturlandskap. En speciell natur – om ock påverkad. Växter, djur och till dem – fåglar! Fika bör man ha. Kikare måste man ha och en tubkikare gör upplevelsen större. Det är lättgången, med spänger där det är blött och stätter över staketen.

Här beskrivs en typisk vandring runt sjöängen. Bra obsplatser och vad kan man se.

Örsta. Från parkeringen kommer man in i en by, med gårdar och hus. Redan här kan man upptäcka fåglar som trivs i närheten av hästar och mänsklig verksamhet. Sparvar, finkar kråkfågel och svalor. Och en gång en härfågel.

Midsommarberget och nästan hela sjöängen. Från berget ser man två tredjedelar av sjöängen, bäst på förmiddagen, då ligger ljust rätt på. (april-maj) Då kan man med fördel se många arter av gäss, änder och doppingar, som annars lätt skymms av vassarna. Spana över skogskanterna runt sjöängen. Där finns ofta vråkar som utnyttjar termiken. En tubkikare underlättar artbestämningen. Glöm inte att titta upp. Falkar passerar ofta i luft- rummet ovan berget. Och bakom i blandskogen närmast runt berget, är det gott om tättingar och hackspettar hela året. Inte minst pga matningen nedanför berget, som sker vintertid. Sjöängen är en viktig sträcklokal på våren. Och på hösten kommer många arter tillbaks. Kanske de man missade på våren. Sommaren är en lugn tid med mat och ungar. Vintern ger möjlighet att varsamt vandra på isen. Då får man en bra överblick över vinterfågellarna i skogskanterna och har man tur kan man höra skägges i vassen.

Byksberget. Från Midsommarberget ser man en lite kulle, Byksberget. Ett bra ställe för att lyssna på de fåglar som gömmer sig i vassarna. Men också möjligt att komma närmare de arter som kanske upptäcktes från berget. Rördrom, vattenrall och småfläckig sumhöna hörs i maj – juni. I Byksbergsdungen söder om, kan det finnas tättingar och hök. På sommaren betar olika kobesättningar runt sjöängen, för att hålla ner grönskan. Det gynnar fågellivet.

Lundbydiket. Diket som delar Örsta- och Åstaåkrarna rinner med näringsrikt vatten ut i sjöängen. På våren förs stora mängder smält- och regnvatten till sjöängen, så att den för en tid mer blir en sjö. De översvämmade markerna gynnar främst simfågel som många arter av gås, and och dopping i mars-april. När sedan vattnet sjunker och frilägger dybankar, så trivs vadarna i april-maj. Mindre strandpipare och olika beckasiner hör till de säkra. De få buskarna runt om döljer ofta småfågel under flytt. Den fria sikten mot horisonten runt om, ger stora möjligheter att följa flyttsträck- från söder mot landningsplatser inom sjöängen. På hösten en nästan lika bra sträcklokal för återtaget. Blåhake, snösparv, lappsparv.

Klosterbacken. Backen är en del av ett sammanhängande blandskogsområde, med en helt annan biotop. Så här finns andra arter än hittills. Säkra är göktyta på våren, stjärtmes året om. Ofta svävar vråkar över grantopparna. Här finns lämpliga fikaställen. Passa på att lyssna efter hackspettar i olika storlekar.

Lilla Ekhammaren. Ett stort lövträdsbuskage. En av de säkraste platserna för olika sångare. Härifrån har man bra koll på sång och läten också från Stora Ekhammaren och Skesta hage.

Fortsättning sidan 11.

Fortsättning från sidan 10.

Skesta hage. Om man bara hinner besöka en plats vid Angarnssjöängen, så bör det bli Skesta hage. Öppna gläntor med betsmark, omgiven av lövträd med inslag av barrträd. En rikhaltig flora gynnar många fjärilsarter och andra insekter. Göktyta häckar. Många sångararter hörs i maj-juni. Matningsstationen är på vintern en mycket säker obsplats för de flesta övervintrarna. Året runt ett bra ställe med fina platser för fika och avkoppling.

Hackstakullen. Från kullen har man utsikt över hela sjöängen mot Klosterbacken. Man "kan inte" missa fiskgjuse och brun kärrhök som patrullerar regelbundet och att se havsörn är inte ovanligt. Vadare har numera sitt skafferi på lerbänkarna nedanför. Beroende på årstid varierar vattenståndet så att bankarnas omfattning växlar kraftigt och därmed vadarnas förekomst.

Finalen. Rundvandringen avslutas nu i enbackarna upp mot Midsommarberget, där hämpling, sidensvans och grönfink håller till beroende på årstid. Ett sista svep med kikaren från berget, kan fånga – dagens bästa obs.

En längre version med fler platser finns på hemsidan*. Där finns också en interaktiv karta med mycket information.

- Hemsidans adress www.angarngruppen.se/
Björn Nordling

Nästa nummer av infobladet

kommer ut i februari månad
Manusstopp: 24 januari

Välkommen med manusförslag
och bilder. Sänd detta till:
bo.hedenstedt@telia.com

2013 Exkursionsstatistik

Vi för ju statistik över våra exkursionsdeltagare. Den kan ju då användas till något. Förutom styrelsemedlemmar är **Bernt Andersson den som bör omnämnas som meste deltagare.**

Övriga kommentarer.

122 deltagare tot, varav 16 endast på Stofexk
122 deltagare har närvarat 378 gånger inkl Stofexk

71 deltagare har varit med 3 ggr eller mindre (de 16 Stof ej inräknade)

35 entusiaster har varit med 4 ggr eller mer.

Frågor: Mer än hälften är "bara" med 1-3 gånger. Har vi missat att fånga upp dem? Är upplägget fel för dem? Eller är det bara värfågla som dragit. Är det något vi ska jobba med?

Ledare under året: Andreas, Björn, Erik, Gunnar, Hans-Georg, Kjell, Stefan, Tryggve.

Sammanfattning från bifogad tabell. 16 har varit med 1 gång (Stofexk)

43 har varit med 1 gång

18 har varit med 2 gånger

10 har varit med 3 gånger

9 har varit med 4 gånger

3 har varit med 5 gånger

3 har varit med 6 gånger

1 har varit med 7 gånger

8 har varit med 8 gånger

1 har varit med 9 gånger (Lasse B)

1 har varit med 10 gånger (Rolf A)

3 har varit med 11 gånger (Roland S, Gunnar H, Björn N)

3 har varit med 12 gånger (Kerstin N, Stina Y, Tryggve E)

1 har varit med 13 gånger (Bernt A)

1 har varit med 14 gånger (Stefan P)

1 har varit med 15 gånger (Karin H)

Björn Nordling.

I TID OCH RUM

Under rubriken Angarnssjöängen i tid och rum samlade Vallentuna folk-rörelsearkiv (Vfa), på lördagen den 16 november, en intresserad skara till utställningen "Tre arkiv berättar". Folkrörelsearkivets handlingar visades tillsammans med dokument och bilder från Vallentuna kommunarkiv och bildarkiv, för att berätta om Angarnssjöängens historia. Från planerna på en Ösebystad till ett av Stockholms läns förnämligaste naturreservat.

Angarngruppens verksamhet är enligt Vfa väl dokumenterad och arkiverad i folkrörelsearkivet, som ligger i Vallentuna centrum. Vfa ville med utställningen visa på, att sammanhangen mellan arkiven kan ge en större förståelse för beslutsprocesser och skeden i samhället. I det här fallet med fokus på kommunens fauna och flora.

Mellan 11:00 och 15:00 genomfördes fyra intressanta föredrag, med pauser för fika och samtal, efter inledning av Vfas ordförande Nils-Bertil Nilsson.

Från Östersjön till Angarnssjöängen Åke Carlestam fd politiker i Vallentuna, berättade om Angarnssjöängens utveckling från havsvik till insjö och om de försök som gjordes att reglera vattennivån i sjön.

Ösebystadens uppgång och fall

Bo Wijkmark före detta direktör på Regionplanekontoret berättade om de storskaliga stadsbyggnadsprojekt, som planerades i mitten av 1960-talet, på flera platser i länet. Runt Angarnssjöängen var det ju tänkt, att Ösebystaden skulle ge bostäder och arbeten åt upp till 100.000 invånare. Och - tunnelbana till Stockholm.

Fortsättning sidan 13.

Fortsättning från sidan 12.**Kommunens naturreservat i allmänhet och Angarnssjöängen i synnerhet**

Hans-George Wallentinus från Angarngruppen berättade om regler för naturreservat och hur reservatet vid Angarnssjöängen bildades.

Flora och fauna i och omkring Angarnssjöängen

Stefan Paulin från Angarngruppen berättade om fågelskådning och om de fåglar, däggdjur och insekter, som observerats vid Angarnssjöängen.

Utställningen "Tre arkiv berättar" fortsätter till den 10 december i bibliotekets lokalhistoriska avdelning på övre plan, Vallentuna Kulturhus. Där står tills dess vårt vandringpris Vattenrallen, till allmänt beskådande.

Bilder och dokument från utställningen kommer att vara tillgängliga på

www.angarngruppen.se

/Björn Nordling Foto Rolf Andersson

Angarngruppens historia är Angarnssjöängens.

Vallentuna kulturhus utställning "I rum och tid – tre arkiv berättar", lever nu vidare på vår hemsida under Om Angarngruppen Vår historia. Här finns de tre föredragshållarnas berättelser. Många bilder, kartor, brev och beslut från olika nämder, som visar ett samhälles uppgång och fall och naturens seger om man skall spetsa till det.

Fortsättning från sidan 6.

Ormvråksträcket var omfattande över Stockholmstrakten denna dag. Förutom de som sågs från Högdalatippen noterade sträckräknarna på Järvafältet 217 flyttande ormvråkar och på Lidingö räknades 174 SSV-sträckande ormvråkar under dagens lopp och vid Gåseborg observerades 120 vråkar på sträck. De som sträckte över Lidingö kan inte ha setts på Järvafältet och tvärtom men vissa, dock inte merparten, av de som sågs från Högdalatippen kan ha iakttagits på Lidingö och andra på Järvafältet. På Järvafältet vet man genom Olle Bernard att en del av de rovfåglar som ses från Gåseborg något senare kan iaktas på Järvafältet men långt ifrån alla. Totalt bör det ha varit fråga om minst 600 ormvråkar som sågs sträcka över Stockholmstrakten denna dag. Det verkliga antalet översträckare kan man bara spekulera om men troligen var det fråga om ytterligare flera hundra vråkar. Det rådde ett bra sträckväder även på andra håll i Sverige omkring den 11 oktober 2013, tex. vid Falsterbo, något som får Stockholmssiffrorna att bli något blygsammare. Där sträckte totalt 450000 ringduvor över mot Danmark dagarna 11-12 oktober och en vecka senare, 18 oktober, flyttade 7900 ormvråkar mot grannlandet.

Hans-Georg meddelar, på vargfronten finns inget officiellt att rapportera om. Vid spår-snö kan det komma fram mer rapporter.

**En God Jul
och
Ett Gott Nytt
Skådarår önskar
RED sina läsare.**

**Och tack för alla fina
Bidrag till Infobladet.**

Angarngruppens styrelse.

Ordförande: Gunnar Hesse
tel. 070 -5566634.
gunnarhesse@hotmail.com

Vice ordförande Hans-Georg Wallentinus
tel. 08-510 104 31.

Sekreterare: Ulric Ilvèus
tel. 073-9600557

Kassör: Stefan Paulin,
tel.08-510 119 27,
stefan.paulin@swipnet.se.

Inventeringssektionen: Kjell Eriksson,
tel. 08-847069.
Andreas Viberg tel.0765261467

Naturvårdssektionen: Björn Nordling.
tel. 070-5804406.
Carl-Johan Stålgren tel. 073-5420975

Informationssektionen: Bo Hedenstedt
tel. 08-54061484/ 073-5918255
bo.hedenstedt@telia.com.

Anders Barkengren
tel. 070-4851645.

Övriga ledamöter:

Karin HENDAL tel.070-6260901

Webbmästare:
Carl-Johan Ståhlgren
ecstahlgren@hotmail.com.

Rolf Andersson.

Föreningens hemsida: <http://www.angarngruppen.se>